

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Кондратова М.В.

здобувач,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Радикальні зміни щодо сутності і змісту праці форсуються техногенною цивілізацією, сучасної стадією науково-технічного прогресу, де починають домінувати інші технології, автоматизація, роботизація, комп'ютеризація виробництва. В контексті постіндустріального суспільства, в плані осмислення питань, викликаних таким поворотом, проблема трудової діяльності отримує нове звучання, так як починають реалізовуватися, насамперед, цінності інформатизації, гуманізації, особистісної залученості в соціально-трудова та культурологічні процеси [3].

Фундаментом постіндустріального суспільства є цінність праці. Під працею зазвичай розуміється «доцільна діяльність людини, спрямована на створення матеріальних і духовних благ» [9, с. 156]. Людина працює не тільки заради примноження матеріального добробуту, а й заради духовного. Американський публіцист і політичний аналітик Ф. Фукуяма вважає, що суспільне визнання для людини постіндустріального суспільства набуває все більшої значущості [11, с. 142-159]. Ціннісне ставлення до праці є важливою складовою змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення соціальної значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до підприємництва; розуміння економічних законів і проблем суспільства та засобів їх розв'язання, готовність до творчої діяльності, конкурентоспроможності й самореалізації за умов ринкових відносин, сформованість працелюбності [8, с. 9].

Нині існують різноманітні тенденції щодо ціннісних орієнтацій студентської молоді у сфері праці. Нині праця розглядається студентською молоддю як засіб існування і досягнення намічених цілей. Зміни в ціннісних трудових орієнтаціях в свідомості студентів показують необхідність формування нового ставлення до праці, адекватного соціально-економічного розвитку держави, яке стимулювало би творчу активність та ініціативи молоді та нові форми самоствердження у праці, інтеграції молодих людей в усі сфери суспільного життя [6].

У дослідженнях Є. Клімова, В. Сержантова, В. Шадрікова та інших ціннісні орієнтації виступають як важливий механізм регуляції діяльності. Найбільш яскраво ця роль системи ціннісних орієнтацій виявляється стосовно професійної діяльності. Для кожної визначеної професійної групи характерний свій зміст діяльності, своя система цінностей [2, с. 5]. Ставлення до праці має виключно важливий соціальний зміст і визначає працю в сукупній структурі в даному суспільстві. Для правдивого розуміння суті ставлення до праці необхідно, перш за все, осмислення ролі самої праці в житті людини і суспільства. Впливаючи на навколишнє середовище і змінюючи його, люди, спонукувані все зростаючими потребами, розвивають здібності до праці, збагачують свої знання, розширюють сферу своєї трудової діяльності [4].

Процес виховання ціннісного ставлення до праці набуває особливого значення в умовах сучасного суспільства та потребує створення необхідних педагогічних умов, які забезпечать ефективність цього процесу. Правильно організований процес сприяє формуванню таких рис особистості, як працьовитість, сумлінність, акуратність, виховує вміння переборювати труднощі, допомагає розвивати енергію, активність, наполегливість, цілеспрямованість, переборює ліню, апатію, пасивність [5, с. 40].

Мета трудової діяльності реалізується в результатах праці, які можуть збігатися або не збігатися з метою, тобто образом, моделлю. Тому ефективність праці оцінюється параметрами результатів – кількісними і якісними показниками. Найважливішими з них є продуктивність, якість, надійність, які великою мірою залежать від трудового потенціалу працівника. Слід розрізняти соціальний та функціональний зміст праці. Соціальними є доцільність діяльності працівника, мотивація, ставлення до праці на суспільному (як до професії, виду діяльності) та

індивідуальному (як до конкретно виконуваної роботи) рівні. Ставлення до праці – це об'єктивне явище, воно залежить від ступеня розвитку виробничих відносин; інші – що це суб'єктивне якість людини, факт його свідомості; треті – що це суперечливе єдність об'єктивного (потреб, інтересів, умов праці) і суб'єктивного (світогляду, життєвої позиції, волі, характеру, настрою) [4]. Ставлення до праці – це емоційно-вольова установка особистості на працю, тобто вираження її позиції. Залежно від змісту і характеру праці переважає ставлення до неї, як до засобу, що забезпечує існування, чи як до нагальної життєвої потреби [10].

Залежно від змісту і характеру праці переважає ставлення до неї, як до засобу, що забезпечує існування, чи як до нагальної життєвої потреби. Ставлення до праці може бути як до: суспільно важливої цінності, що виражає місце трудової діяльності в загальній системі цінностей суспільства та особистості; конкретного виду трудової діяльності, професії, що має певний суспільний статус і престиж; конкретної роботи з урахуванням змісту та умов праці, потреб і мотивів, зв'язаних з даною роботою, на даному робочому місці, у даній виробничій організації. Таке ставлення поєднує орієнтацію трудової поведінки, реальну поведінку, оцінку працівниками трудової ситуації (вербальну поведінку). Об'єктивними показниками ставлення до праці є показники, що характеризують рівень відповідальності, сумлінності, ініціативності та дисциплінованості. Суб'єктивними показниками ставлення до праці є загальне задоволення чи незадоволення працею та її умовами — заробітною платою, змістом праці, взаємовідносинами з керівником та колегами, виробничими умовами тощо [10].

Варто наголосити, що виховання справжнього ціннісного ставлення до праці пов'язане саме з усвідомленням її суспільної цінності і практичного значення. Адже у житті праця виконується не тому, що приваблива, а заради досягнення суспільно значущого результату [7].

Праця є одним із важливих чинників виховання особистості. Вона не лише виховує, а й розвиває нас, як особистість, а розуміння цінності праці робить людину людиною. Ціннісне ставлення до праці є важливою складовою змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до діяльності. Певні аспекти виховання

позитивного ставлення до праці знайшли відображення в працях філософів, соціологів, психологів та педагогів. Вони вважали, що праця – головний вихователь і розкривали зміст трудового виховання, як основи у формуванні ціннісного ставлення до праці [5, с. 39].

Дослідження останніх років свідчать про серйозні зміни ціннісної свідомості нашого суспільства в цілому, а головним чином студентства як невід’ємної його складової [1]. Зауважимо, що система ціннісних орієнтацій особистості студента вибудовується впродовж тривалого часу в процесі навчання, спілкування, під впливом ЗМІ, глобальної мережі інтернет тощо.

Список використаних джерел:

1. Бабенко Н. Б. Соціологічна інтерпретація результатів дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Україні. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2013. Вип. 30. С. 192–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2013_30_30
2. Бех І.Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 3. С. 5–14.
3. Блажиевская Г.А. Труд как социально-культурная ценность 24.00.01. Казань, 2007. 174 с.
4. Зиятдинов Р.Н. Отношение к труду как ценности : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Пермь, 2004. 146 с.
5. Іващенко Ф.І. Праця і розвиток особистості школяра. Київ : Либідь, 1986. 250 с.
6. Лапина Т.А. Управление отношением к труду в организации : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Омск, 2005. 239 с.
7. Пасічна Т.С. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці у процесі соціально значущої діяльності. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
8. Пашков О.Г. Праця як засіб виховання. *Педагогіка*. 1992. № 7–8. С. 3–10.
9. Саакян А.К. Социокультурная обусловленность ценности труда. *Вестник КРСУ*. 2011. Том 11, № 2. С. 156.
10. Ставлення до праці і проблеми мотивації трудової діяльності. URL: <https://buklib.net/books/26617/>
11. Фукуяма Ф. Доверие. Социальные добродетели и создание благосостояния. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. Москва : Academia, 1999. С. 142–159.